

การพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต บูรณาการกรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21*

วิรุจน์ บัวงาม¹ พงศ์เทพ จิระโร² เสกสรรค์ ทองคำบรรจง³ ปณิตดา จูเกาล์⁴

(วันที่รับบทความ: 4 มกราคม 2562; วันที่แก้ไขบทความ: 4 เมษายน 2562; วันที่ตอบรับบทความ: 27 เมษายน 2562)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตบูรณาการกรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 2) ประเมินประสิทธิผลรูปแบบการประเมินคุณภาพหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตบูรณาการกรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 สร้างและพัฒนารูปแบบการประเมิน ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานและพิสัยควอไทล์ ระยะที่ 2 ทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลรูปแบบการประเมิน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย คณะผู้ประเมิน ผู้บริหารหน่วยงาน อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร อาจารย์ประจำหลักสูตร และอาจารย์ผู้สอนประจำหลักสูตร จำนวน 13 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย สรุปได้ว่า

1) รูปแบบการประเมินคุณภาพหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตบูรณาการกรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย ดังนี้

1.1) รูปแบบการประเมิน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของการประเมิน 2) สิ่งที่ต้องประเมิน 3) วิธีการประเมิน และ 4) วิธีการตัดสินผล

1.2) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 17 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 3 ทักษะชีวิตและการทำงานจำนวน 8 ตัวบ่งชี้

2) ประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมินคุณภาพหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตบูรณาการกรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมาตรฐานด้านการมีประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสมผลและด้านความถูกต้อง ตามลำดับ

คำสำคัญ: รูปแบบการประเมิน, คุณภาพการศึกษา, ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

* บทความวิจัยถูกตีพิมพ์ในวารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ สาขาวิชาวิจัย วัดผลและสถิติการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 2561

¹ ปรินญาเอก สาขาวิชาวิจัย วัดผลและสถิติการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, E-mail: wirutbuangam@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาวิจัย วัดผลและสถิติการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

³ อาจารย์, สาขาวิชาวิจัย วัดผลและสถิติการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

⁴ อาจารย์, สาขาวิชาการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยบูรพา

Development of Quality Assessment Model of Education Curriculum Integrated with 21st Century Skills*

Wirut Buangam¹ Pongthep Jiraro² Sekesan Thongkhambunchong³ Panatda Jupao⁴

(Received: January 4, 2019; Revised: April 4, 2019; Accepted: April 27, 2019)

Abstract

The objectives of this research were to: 1) Develop a model for assessment the quality of education curriculum integrated with 21st century skills. 2) Evaluate the effectiveness of the model. This research is divided 2 phases: Phase 1 creating and developing an assessment model. The sample was 17 experts. Collected data with questionnaires. Data were analyzed by median and quartile range. Phase 2 Trial and evaluation the effectiveness of the assessment model. The sample consisted of the evaluation team, curriculum manager, teacher responsible for the curriculum, curriculum instructors of 13 people. Collected data with questionnaires. Data analyzed by descriptive statistics and content analysis.

The findings were as follows:

1) The quality assessment model of education curriculum integrated with 21st century developed as follows:

1.1) The quality assessment model includes 4 elements: 1) Objectives of the assessment 2) Assessment issues 3) Assessment method 4) Judgement of assessment results.

1.2) Components and Indicator in the assessment model consists 3 components: Component 1 were learning and innovation skills has 17 indicators, Components 2 were Information technology skills has 5 indicators. and Components 3 were Life skills and work has 8 indicators.

2) The results of the evaluation effectiveness quality assessment model of education curriculum integrated with 21st century skills were found to be at a high level in all aspects. The utility standard is highest, followed by feasibility standard, Propriety standard and Accuracy standard, respectively.

Keywords: Assessment Model, Quality of Education, 21st Century Skills

* Research Article from the Doctor of Philosophy degree in Research Measurement and Evaluation, Burapha University, 2018

¹ Doctor of Philosophy Program in Educational Research, Measurement and Statistics, Burapha University, E-mail: wirutbuangam@hotmail.com

² Assistant Professor, Research Measurement and Evaluation Program, Burapha University

³ Lecturer, Research Measurement and Evaluation Program, Burapha University

⁴ Lecturer, Learning Management Program, Burapha University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

โลกในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เศรษฐกิจอุตสาหกรรมในอดีตได้ถูกแทนที่ด้วยเศรษฐกิจและบริการที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ความรู้ และนวัตกรรม มีการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการเพิ่มผลผลิตแทนการใช้แรงงานแบบเดิม (วิจารณ์ พานิช, 2556) การก้าวเข้าสู่สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 มีผลกระทบกับทุกๆ ประเทศในโลก ผลกระทบที่เกิดขึ้นส่งผลต่อทุก ๆ ด้านแม้แต่ด้านการศึกษาที่ได้รับผลกระทบเช่นกัน สิ่งที่เป็นที่จับตามองที่สุดคือ การเตรียมความพร้อม ซึ่งการเตรียมพร้อมที่สำคัญคือการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาของแต่ละประเทศ เพื่อให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558)

การศึกษา เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพิ่มความเท่าเทียมในสังคมและเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างอาชีพในอนาคต ในกระบวนการจัดการศึกษา ครูถือว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุด เป็นวิชาชีพชั้นสูง มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เป็นด่านหน้าในการพัฒนาคุณภาพประชากรของชาติให้มีศักยภาพ โดยเฉพาะการก้าวให้ทันความเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 หลายประเทศจึงให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพของครู (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558) ปัญหาด้านการศึกษาเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูปการศึกษารั้งสำคัญ แต่ผลของการปฏิรูป พบว่าระบบการศึกษาของไทยยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้ตามที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะด้านคุณภาพการศึกษา/คุณภาพผู้เรียนและด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน ก็ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประเทศได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2557) ในการพัฒนาคุณภาพของการศึกษา ประเทศไทยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับ การประกันคุณภาพการศึกษา (Educational Quality Assurance) มาพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ โดยมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558: 12) ทั้งนี้เพื่อเป็นการประกันว่าการผลิตบัณฑิตที่สถาบันการศึกษาผลิตออกมามีคุณภาพ โดยมีการกำหนดให้นำการประกันคุณภาพการศึกษาไปดำเนินการทั้งในระดับหลักสูตร ระดับคณะ และระดับสถาบัน เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2557 (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558) จากการนำแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษามาดำเนินการที่ผ่านมา พบว่า ยังไม่สามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศได้ และยังพบปัญหาในการปฏิบัติในหลายประเด็น เช่น ความไม่สอดคล้องกันของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและระบบประเมินคุณภาพภายนอก ภาระงานและความพร้อมของบุคลากร ภาระด้านงบประมาณ ภาระด้าน

เอกสารและคุณภาพของผู้ประเมิน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังพบว่า ตัวบ่งชี้ที่ใช้ประเมินยังไม่มี ความเหมาะสม ไม่สอดคล้องบริบทเฉพาะของแต่ละหลักสูตร/สาขา ที่มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ทำให้ ผลการประเมินที่ได้ยังไม่สามารถสะท้อนคุณภาพที่แท้จริง และไม่สามารถนำผลการประเมินไปปรับปรุง พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้มีคุณภาพได้ และการประเมินผลลัพธ์ (Outcome) ยังไม่สามารถ สะท้อนผลลัพธ์คุณภาพของบัณฑิต ที่ผลมาจากการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างชัดเจน (สภาพัฒนาการปฏิรูปประเทศ, 2559) แต่อย่างไรก็ตาม กิตติชัย วัฒนานิก (2550) ได้กล่าวว่า คำว่า “คุณภาพ” เป็นคำที่มีความหมายเป็น “พลวัต” คือมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่าตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องมี “พลวัต” ตามไปด้วย เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง ระบบประกันคุณภาพการศึกษาในอนาคตและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงโลกในศตวรรษที่ 21

จากสภาพปัญหาและความสำคัญของคุณภาพการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนา รูปแบบของการประเมินคุณภาพของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตโดยบูรณาการกรอบทักษะที่จำเป็น ในศตวรรษที่ 21 เพื่อใช้เป็นกรอบในการประเมินและชี้ให้เห็นถึงคุณภาพของหลักสูตรการผลิตบัณฑิตครู ที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของเฉพาะหลักสูตร เน้นการประเมินที่ชี้ให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่เกิดจาก กระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้ได้สารสนเทศที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของบัณฑิตนำไปสู่การพัฒนา คุณภาพการศึกษาของบัณฑิตครูให้มีทักษะตามกรอบสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ก้าวทันต่อการ เปลี่ยนแปลงและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีคุณภาพต่อไป

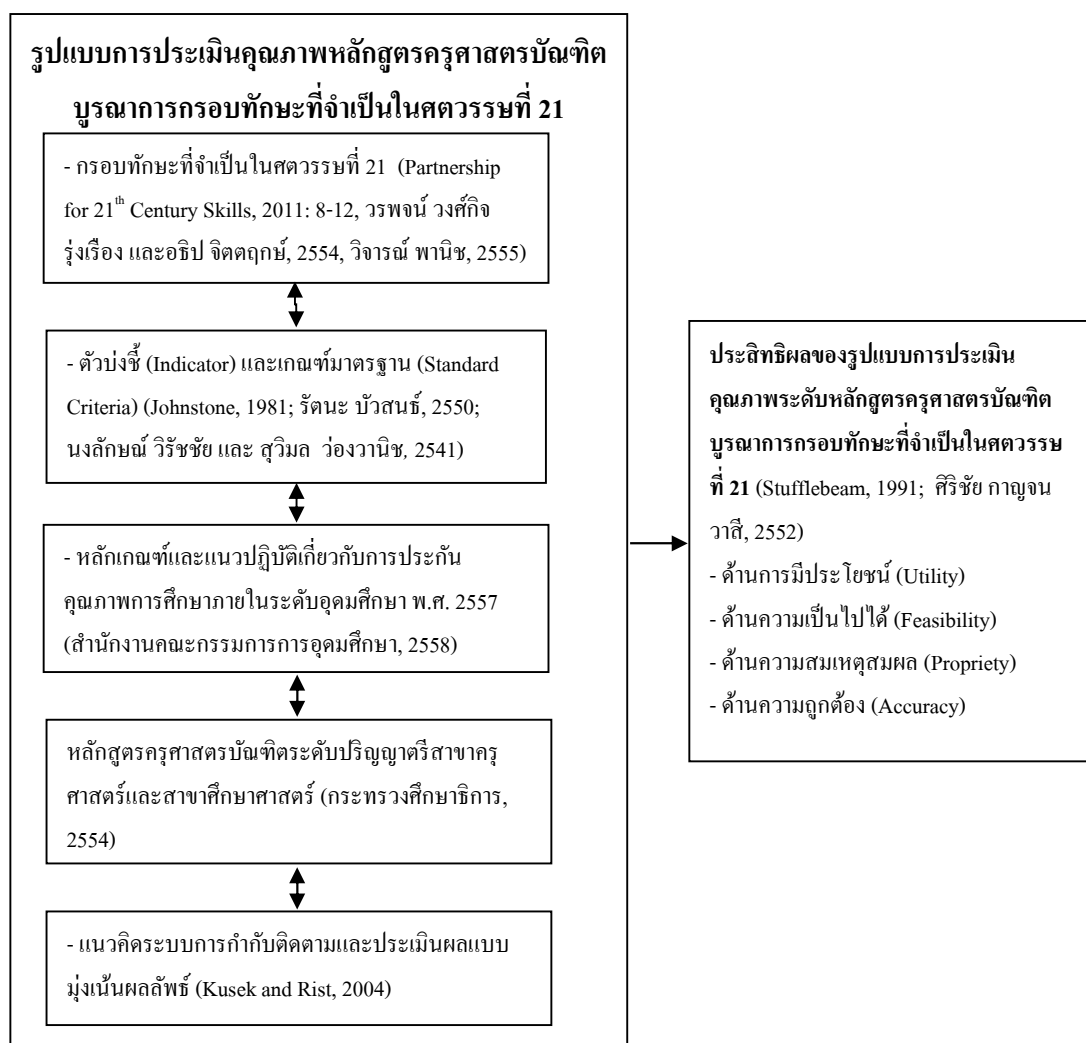
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตบูรณาการกรอบทักษะ ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อประเมินประสิทธิผลรูปแบบการประเมินคุณภาพหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตบูรณาการ กรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิดและทฤษฎี กรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) 2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและ เทคโนโลยี (Information, Media and Technology Skills) และ 3) ด้านทักษะชีวิตและการทำงาน (Life and Career Skills) (Partnership for 21st Century Skills, 2011: 8-12; วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์, 2554, วิจารย์ พานิช, 2555) มาพัฒนาเป็นองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินตามแนวคิดการ สร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ (Indicator) และเกณฑ์มาตรฐาน (Standard Criteria) (Johnstone, 1981; รัตนะ บัวสนธิ,

2550; นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช, 2541) เพื่อป้องกันถึงคุณภาพของหลักสูตรศาสตรบัณฑิต ที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน สอดคล้องกับหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557 (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558) กำหนดและพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพ ให้มีรูปแบบที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของหลักสูตรศาสตรบัณฑิต โดยสังเคราะห์แนวคิดระบบการกำกับติดตามและประเมินผลแบบมุ่งเน้นผลลัพธ์ (Results-based Monitoring and Evaluation) (Kusek and Rist, 2004) มาพัฒนาเป็นรูปแบบการประเมินนำไปทดลองใช้กับหลักสูตรและประเมินประสิทธิผลของรูปแบบตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินรูปแบบ (Stufflebeam, 1991; ศิริชัย กาญจนวาสี, 2552) กรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 สร้างรูปแบบการประเมินคุณภาพระดับหลักสูตรศาสตรบัณฑิตบูรณาการรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1) ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) ยกร่างรูปแบบ องค์ประกอบ ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน

3) นำร่างรูปแบบ องค์ประกอบ ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน เพื่อวิพากษ์ พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสม (Appropriateness) และความเป็นไปได้ (Practically) รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะต่อรูปแบบการประเมิน ผู้เชี่ยวชาญได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากเกณฑ์ความเชี่ยวชาญ ดังนี้ 1) มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกในสาขาการวัดผลและประเมินผล สาขาหลักสูตรและการสอน สาขาจิตวิทยาการศึกษาและสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2) มีประสบการณ์ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี 3) ผ่านการอบรมหลักสูตรผู้ประเมินคุณภาพการศึกษาภายในที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กำหนดเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการประเมินคุณภาพหลักสูตรศาสตรบัณฑิตบูรณาการรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 จำนวน 1 ฉบับ แบบมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับและข้อคำถามปลายเปิด ตรวจสอบตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่า IOC ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 วิเคราะห์ผลการพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการประเมินโดยคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยควอไทล์ (Interquartile Range) โดยเกณฑ์การพิจารณา คือ (1) ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปและค่าพิสัยควอไทล์ ไม่เกิน 1.50 แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยและมีความเห็นสอดคล้องกัน หากค่ามัธยฐานต่ำกว่า 3.50 และค่าพิสัยควอไทล์เกิน 1.50 แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญไม่เห็นด้วยและมีความเห็นไม่สอดคล้องกัน

4) นำผลการพิจารณา วิพากษ์ ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงร่างรูปแบบการประเมินและจัดทำเป็นคู่มือการประเมินเพื่อนำไปทดลองใช้ในระยะที่ 2

ระยะที่ 2 ทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลรูปแบบการประเมินคุณภาพหลักสูตรศาสตรบัณฑิตบูรณาการรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

ผู้วิจัยนำรูปแบบการประเมินและคู่มือการประเมินไปทดลองใช้กับหลักสูตรศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่ยินดีเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 1 หลักสูตร โดยใช้ระยะเวลาระหว่างวันที่ 22 – 31 ตุลาคม พ.ศ. 2561 และ วันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 และหลังการทดลองทำการ

ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบตามมาตรฐานการประเมินใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้ประโยชน์ (Utility) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) ด้านความเหมาะสม (Propriety) และด้านความถูกต้อง (Accuracy) และจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกับกลุ่มตัวอย่างในประเด็นจุดเด่นและจุดด้อยของรูปแบบ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่พบในระหว่างการใช้รูปแบบการประเมิน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ คณะผู้ประเมิน ผู้บริหารหน่วยงาน อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร อาจารย์ประจำหลักสูตร และอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตร ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 13 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการประเมินคุณภาพหลักสูตรศาสตรบัณฑิตบูรณาการกรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 จำนวน 1 ฉบับ ตรวจสอบตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่า IOC ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบการประเมินคุณภาพหลักสูตรศาสตรบัณฑิตบูรณาการกรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของการประเมิน (Objectives of the Assessment) 2) สิ่งที่มีงประเมิน (Assessment issues) 3) วิธีการประเมิน (Assessment Method) และ 4) วิธีการตัดสินผล (Judgments of results assessment)

2. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของรูปแบบการประเมินคุณภาพหลักสูตรศาสตรบัณฑิตบูรณาการกรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่พัฒนาขึ้น โดยผ่านการพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ จำนวน 17 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 3 ทักษะชีวิตและการทำงาน จำนวน 8 ตัวบ่งชี้ ดังตารางที่ 1

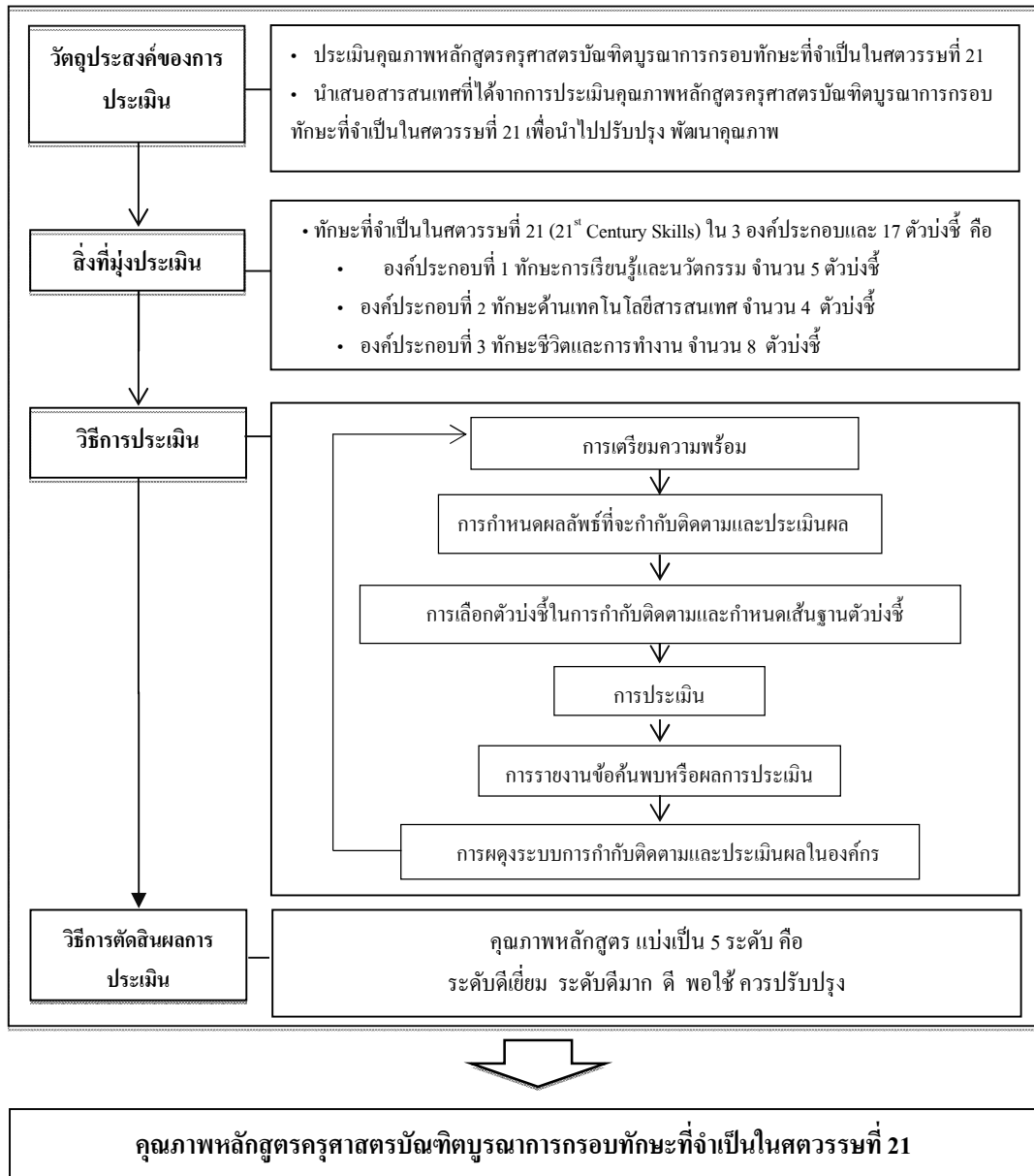
ตารางที่ 1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพหลักสูตรศาสตรบัณฑิตบูรณาการกรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้
องค์ประกอบที่ 1	ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม
	ตัวบ่งชี้ที่ 1.1 ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน
	ตัวบ่งชี้ที่ 1.2 ความสามารถในการให้เหตุผล วิเคราะห์อย่างเป็นระบบ พิจารณาและตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
	ตัวบ่งชี้ที่ 1.3 ความสามารถในการสื่อสารที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้
	ตัวบ่งชี้ที่ 1.4 ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
	ตัวบ่งชี้ที่ 1.5 ระดับความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม
องค์ประกอบที่ 2	ทักษะด้านสารสนเทศสื่อ และเทคโนโลยี
	ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 ความสามารถสืบค้น ประเมินคุณภาพและเลือกใช้อินเทอร์เน็ตสารสนเทศ
	ตัวบ่งชี้ที่ 2.2 ความสามารถในการวิเคราะห์และผลิตสื่อเพื่อการเรียนรู้
	ตัวบ่งชี้ที่ 2.3 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
	ตัวบ่งชี้ที่ 2.4 ระดับความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ด้านสารสนเทศสื่อ และเทคโนโลยี
องค์ประกอบที่ 3	ทักษะชีวิตและการทำงาน
	ตัวบ่งชี้ที่ 3.1 ความสามารถในการปรับตัว ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง
	ตัวบ่งชี้ที่ 3.2 ความสามารถกำหนดเป้าหมายและเวลา
	ตัวบ่งชี้ที่ 3.3 ความสามารถในการทำงานและเรียนรู้ด้วยตนเอง
	ตัวบ่งชี้ที่ 3.4 การแสดงออกและการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง
	ตัวบ่งชี้ที่ 3.5 ความสามารถในการทำงานเป็นทีมที่หลากหลาย
	ตัวบ่งชี้ที่ 3.6 ความสามารถในการบริหารจัดการเพื่อสร้างผลงานที่มีประสิทธิภาพ
	ตัวบ่งชี้ที่ 3.7 เป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและรับผิดชอบต่อส่วนรวม
	ตัวบ่งชี้ที่ 3.8 ระดับความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะชีวิตและการทำงาน

3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการประเมินคุณภาพหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตบูรณาการรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ใน 4 ด้าน พบว่า รูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้นโดยรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X} = 4.29$, S.D.= 0.08) โดย มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility standards) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.36$, S.D.= 0.29) รองลงมาคือ มาตรฐานด้านการใช้ประโยชน์ (Utility standards) ($\bar{X} = 4.29$, S.D.= 0.15) มาตรฐานด้านความถูกต้อง (Accuracy standards) ($\bar{X} = 4.28$, S.D.= 0.29) และ มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety standards) ($\bar{X} = 4.24$, S.D.= 0.20) ผลการพัฒนารูปแบบสรุปได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการประเมินคุณภาพหลักสูตรศาสตรบัณฑิตบูรณาการกรอบทักษะในศตวรรษที่ 21

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบการประเมินคุณภาพหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตบูรณาการกรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่พัฒนาขึ้น เมื่อนำไปตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ในระดับมาก โดยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกัน ทั้งนี้เนื่องจากในขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการประเมิน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบของรูปแบบการประเมินซึ่งการดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับบุญชม ศรีสะอาด (2533) กล่าวว่า การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ เป็นการสร้างหรือพัฒนารูปแบบตามสมมุติฐาน โดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบและผลการศึกษาหรือการวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ภายในรูปแบบรวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้นหรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบ โดยอาจคิดโครงสร้างของรูปแบบขึ้นมาก่อนแล้วปรับปรุง และวาโร เพ็งสวัสดิ์ (2553) กล่าวว่า การสร้างหรือพัฒนารูปแบบผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อนเป็นรูปแบบตามสมมุติฐาน (Hypothesis Model) โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นร่างกรอบความคิดการวิจัยเพื่อนำมาจัดทำรูปแบบ ซึ่งผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการประเมินคุณภาพหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตบูรณาการกรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่พัฒนาขึ้น ยังสอดคล้องกับการวิจัยของทิวารักษ์ เสรีภาพ (2548) ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการประเมินภายในของโรงเรียนเอกชน พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เป้าหมายของการประเมิน 2) สิ่งที่มีมุ่งประเมิน 3) ตัวบ่งชี้เกณฑ์ และ 4) วิธีการประเมิน รวมทั้งการศึกษาของศิริดา นุราชดิ (2554) ได้ศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) สิ่งที่มีมุ่งประเมิน 3) วิธีการประเมิน และ 4) วิธีการตัดสินคุณภาพ เช่นกัน

ในส่วนขององค์ประกอบที่ 3 วิธีการประเมินของรูปแบบการประเมินคุณภาพหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตบูรณาการกรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดระบบการกำกับและติดตามประเมินผลแบบมุ่งผลลัพธ์ (Results-Based Monitoring and Evaluation System) มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อม 2) การกำหนดผลลัพธ์ที่จะกำกับติดตามและประเมินผล 3) การเลือกตัวบ่งชี้ในการกำกับติดตามและการกำหนดเส้นฐานตัวบ่งชี้ 4) การประเมิน 5) การรายงานข้อค้นพบหรือผลการประเมิน และ 6) การผดุงระบบการกำกับติดตามและประเมินผลใน

องค์กร ซึ่งแนวคิด ดังกล่าวมีข้อดี คือ สามารถสะท้อนหรือชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของความสำเร็จของผลลัพธ์ที่เกิดจากสมาชิกในองค์กรเป็นอย่างดี ช่วยกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้กับสมาชิกในองค์กรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการอธิบายหรือชี้ให้สมาชิกเห็นถึงเป้าหมายของการปฏิบัติงานขององค์กร ทำให้สมาชิกร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุถึงเป้าหมายนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นรายบุคคลและส่งผลไปสู่คุณภาพของงานในภาพรวมพัฒนาคุณภาพให้ได้ตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ (Kusek and Rist, 2004; ศิริดา บุรชาติ, 2554)

2. หลังจากทดลองใช้รูปแบบการประเมิน ได้ทำการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการประเมินคุณภาพหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตบูรณาการกรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ตามมาตรฐานการประเมินผลทางการศึกษา (Stufflebeam, 1991; ศิริชัย กาญจนวาสี, 2552) ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility) ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ (Feasibility) ความเหมาะสม (Propriety) และความถูกต้อง (Accuracy) พบว่า รูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้นโดยรวมมีประสิทธิผลตามเกณฑ์มาตรฐานอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความถูกต้อง และมาตรฐานด้านความเหมาะสม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการประเมินคุณภาพหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตบูรณาการกรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นไปตามขั้นตอนของการการสร้างหรือพัฒนารูปแบบดังที่ บุญชม ศรีสะอาด (2533: 19-25) ได้กล่าวว่าการวิจัยโดยใช้รูปแบบจำแนกออกได้เป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างหรือพัฒนารูปแบบเป็นการสร้างหรือพัฒนารูปแบบตามสมมุติฐาน โดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีแนวความคิดรูปแบบและผลการศึกษาหรือการวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆภายในรูปแบบรวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้นหรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบโดยอาจคิดโครงสร้างของรูปแบบขึ้นมาก่อนแล้วปรับปรุงโดยอาศัยข้อเสนอแนะจากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีแนวความคิดรูปแบบหรือผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบเป็นขั้นตอนที่กระทำหลังจากที่ได้พัฒนารูปแบบแล้ว นอกจากนี้ Meason, Alblert and Khedourri (1985 อ้างถึงในศิริดา บุรชาติ, 2554) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างรูปแบบ 1) ขึ้นรวบรวมปัญหา (Problem Formulation) เพื่อให้รู้ว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริง 2) ขึ้นพัฒนารูปแบบ (Model Construction) ดำเนินการหลังจากการรวบรวมปัญหาการสร้างรูปแบบต้องพิจารณาวัตถุประสงค์เบื้องต้นของการสร้างและต้องรู้ถึงลักษณะเฉพาะที่ต้องการของผลผลิต 3) การทดสอบรูปแบบ (Testing the Model) เมื่อสร้างรูปแบบเสร็จแล้วควรทดสอบโดยพิจารณาถึงความตรงตามสถานการณ์จริง (Valid) โดยรูปแบบที่สร้างหากมีความใกล้เคียงกับความจริงเพราะจะช่วยให้การตัดสินใจดีขึ้น ไม่ยุ่งยากต่อการนำไปใช้และพิจารณาถึงความสำเร็จของการแก้ปัญหาและมีการนำไปทดลองใช้เพื่อเปรียบเทียบกับผลการนำไปใช้ทำให้มีการ

ปรับปรุงคุณภาพในการปฏิบัติงานอย่างไร 4) การนำไปประยุกต์ใช้ (Implementation) และ 5) การพัฒนาปรับปรุงรูปแบบให้ทันสมัย (Model Updating) นอกจากนี้ในส่วนของการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบในมาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เมื่อพิจารณาข้อพบว่า ข้อที่ 3 องค์ประกอบ ตัวบ่งชี้และเกณฑ์มาตรฐานการประเมินมีความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์มาตรฐานการประเมินที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นบางตัวอาจมีคำอธิบายที่ยังไม่ชัดเจนหรือคำอธิบายยาวเกินไป ไม่กระชับ เมื่อนำไปใช้จริงอาจทำให้ทั้งผู้ประเมินและผู้รับการประเมินต้องใช้เวลาทำความเข้าใจค่อนข้างมากและการตีความอาจไม่ตรงกัน แต่อย่างไรก็ตาม การนำรูปแบบการประเมินที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้ไปใช้จริงอาจต้องมีการพัฒนาเพิ่มเติมให้เกิดความเหมาะสมและนำไปใช้จริงได้มากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของผ่องศรี แก้วชูเสน (2556) ที่พัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยใช้การประเมินแบบเสริมพลังสำหรับวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี พบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติและ พ.ร.บ. อาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและสายทิพย์ ยะฟู (2556) ได้พัฒนารูปแบบการประเมินหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการประเมินหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นประโยชน์ด้านความเป็นไปได้ และด้านความถูกต้องพบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการศึกษาที่ พบว่า รูปแบบการประเมินคุณภาพหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตบูรณาการกรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถนำไปประเมินคุณภาพหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตได้จริง มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ดังนั้นหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสามารถนำรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ไปพิจารณาปรับใช้ในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในให้เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของแต่ละหลักสูตรต่อไป

2. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ในการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตบูรณาการกรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีจำนวน 3 ประอบ ประเมินเฉพาะทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนเท่านั้น ดังนั้นการนำไปใช้จริงอาจมีการกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้เพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) กำหนด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรเพิ่มระยะเวลาในการนำรูปแบบการประเมินคุณภาพหลักสูตรศาสตรบัณฑิตบูรณาการรอบทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ไปทดลองใช้จริง โดยอาจใช้ระยะเวลา 1 ปีการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการดำเนินการจริงของหลักสูตรและสามารถนำรูปแบบไปวางแผนการดำเนินงานตั้งแต่ต้นปีการศึกษาได้

2. ควรมีการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ในหลักสูตรศาสตรบัณฑิตในมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เพื่อจะให้ทราบความคิดเห็นและสภาพปัญหาที่หลากหลายและครบถ้วน สามารถปรับปรุงรูปแบบให้สามารถนำไปใช้การประเมินคุณภาพหลักสูตรศาสตรบัณฑิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กิตติชัย วัฒนานิกร. (2550). การประกันคุณภาพอุดมศึกษาระบบปัจจุบันและความท้าทายในอนาคต.

วารสารการประกันคุณภาพ, 8(2), 8-26.

เจริญวิญญู สมพงษ์ธรรม. (2554). การศึกษาแนวโน้มคุณลักษณะของครูไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2562).

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.

ทิวารักษ์ เสรีภาพ. (2548). การพัฒนารูปแบบการประเมินภายในของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน.

วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

นงลักษณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวานิช. (2541). รายงานการวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์จัดอันดับ

มหาวิทยาลัยประเทศในเอเชีย. กรุงเทพฯ: บริษัท เซเวน พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด.

บุญชม ศรีสะอาด. (2533). การพัฒนาการวิจัยโดยใช้รูปแบบ.วารสารการวิจัยทางการศึกษา, 20(2), 19-25.

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี). (2554, 3 มิถุนายน). ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 128, ตอนพิเศษ 62ง, น.12.

ผ่องศรี แก้วชูเสน. (2556). รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยใช้การประเมินแบบเสริม

พลังสำหรับวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี. วารสารวิชาการและการวิจัยสังคมศาสตร์, 8(22), 1-14.

รัตนะ บัวสนธ์. (2550). ทิศทางและอาณาบริเวณการประเมิน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิ.พรินท์.

วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอริป จิตตฤกษ์. (2556). ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21.

(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส์.

วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2553). การวิจัยและพัฒนาารูปแบบ. วารสารมหาวิทยาลัยสกลนคร, 2(4), 2-15.

วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.

- วิจารณ์ พานิช. (2556). *ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มัลนิธิ สยามกัมมาจล.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). *ทฤษฎีการประเมิน*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริดา บุราชาติ. (2554). *การวิจัยและพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. (2559). *รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา* สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เรื่อง แผนปฏิรูปเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก. สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560, จาก http://library2.parliament.go.th/giventake/content_nrsa2558/d031459-02.pdf.
- สายทิพย์ ยะฟู. (2556). *การพัฒนารูปแบบการประเมินหน่วยประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วารสารวิชาการและการวิจัยสังคมศาสตร์, 8(22), 15-30.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2558). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา* พ.ศ. 2557. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). *สถานภาพการผลิตและพัฒนาครูในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2557). *สาระสังเขปประเด็นการปฏิรูปประเทศไทยด้านการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Johnston, S. (1981). *Indicators of education system*. London: Unesco.
- Kusek, J. Z., & Rist, R.C. (2004). *Ten Steps to a Results-based Monitoring and Evaluation System. A handbook for development practitioners*. Washington, D.C.: World Bank.
- Stufflebeam, D. L. (1991). *The Personnel Evaluation Standards: How To Assess Systems for Evaluating Educators*. CA: Sage Publications.
